

Концептуальні засади правового забезпечення інноваційної політики України в контексті європейської інтеграції

Білоусов Є.М.

Досвід економічного зростання розвинених країн показує, що найбільший успіх ними було досягнуто при вкладенні інвестицій в освоєння нових технологій, модернізація інноваційної сфери. Одним із найголовніших джерел сучасного економічного зростання є науково-технічний прогрес, на його частку в розвинених країнах доводиться від 70 до 90% приросту ВВП. Недооцінка цього положення в нашій практиці породжує небезпеку підривання економічної безпеки держави як основи самостійного і стійкого розвитку України, зокрема, і національної безпеки держави в цілому. Тому реалізація національних інтересів і забезпечення економічної безпеки України можливе тільки на основі динамічного й стійкого зростання економіки взагалі, розвитку інноваційної сфери зокрема, що зможе забезпечити гідний рівень і якість життя населення та гарантувати соціально-економічну і політичну стабільність суспільства.

Для реалізації завдань забезпечення економічної безпеки держави потрібні відповідні ресурси, що ставить певні вимоги до темпів зростання як економіки в цілому, так й її основних галузей. Якщо для виходу на необхідний обсяг інвестиційних ресурсів найближчим часом нижньою бажаною межею в умовах, у яких на даний час перебуває економіка нашої держави, може стати підтримка темпів зростання ВВП на рівні 4,5-5% в рік, то це означає, що не меншими темпами повинно рости і промислове виробництво, науково-технічна, інноваційна сфери. Тільки за таких умов зростання можливо створити підґрунтя для вирішення найважливіших проблем середньострокового періоду розвитку економіки держави, що пов'язується із стійким забезпеченням належного рівня економічної безпеки держави.

Серед чинників, що негативно впливають на забезпечення економічної безпеки держави в інноваційній сфері слід виділити наступні:

посилення тенденцій витіснення з внутрішнього ринку вітчизняних товарів імпортними. Таке положення встановлює сильну залежність внутрішнього споживчого ринку від імпорту і являє загрозу економічній безпеці держави;

фізичний і моральний знос основних виробничих фондів; погіршення стану мінерально-сировинної бази; дефіцит кваліфікованої робочої сили і фахівців різного профілю, особливо в галузях і виробництвах, що використовують для випуску конкурентоспроможної продукції передові технології;

відсутність дієвого правового механізму забезпечення інноваційних відносин, особливо в частині створення чіткої системи нормативних координат щодо цієї сфери: прогалини в законодавстві, колізії правових норм, надмірна розгалуженість системи правового регулювання інноваційних відносин – все це суттєво впливає й на стан забезпечення економічної безпеки держави в цілому.

Важливою передумовою покращення сучасного стану розвитку економіки та підтримання економічної безпеки держави є забезпечення впровадження в зазначені сфери інноваційних продуктів та новітніх технологій. З цією метою необхідне підтримання відповідного рівня інвестицій та належне нормативно – правового регулювання цієї царини.

Указані чинники посилюють структурні диспропорції в промисловості, негативним чином позначаються на темпах зростання виробництва і його ефективності і, зрештою, на економічній безпеці держави.

Національні інтереси України в умовах сьогодення вимагають рішучих дій зі створення надійної і ефективної системи організаційно-правових, економічних і соціальних механізмів захисту, відтворення і збереження вітчизняного науково-технічного і технологічного потенціалу і, у кінцевому рахунку, досягнення високого рівня економічної безпеки держави в цілому.

У цілях забезпечення стійкого зростання, підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності потрібні науково обґрунтовані і

високоєфективні стратегії розвитку галузей економіки з урахуванням їх інноваційної спрямованості, які в подальшому знайдуть своє відображення в системі нормативно – правових актів, що забезпечують дану сферу. При цьому глибоке реформування інноваційної й науково-технічної сфер має бути засновано на поєднанні гнучкого механізму співпраці науковців і законодавця з можливостями розширення самостійності наукового співтовариства щодо вибору напрямів пошуку і джерел фінансування НДДКР.

У цих стратегіях на основі аналізу стану державного регулювання економіки та її потенціалу повинні бути визначені головні напрямки переходу її реального сектору на інноваційний шлях розвитку, що забезпечить підвищення ефективності виробництва і вдосконалення його структури, конкурентоспроможність вітчизняної продукції, у першу чергу, за рахунок упровадження високоєфективних науково-технічних розробок і високотехнологічних виробництв.

Перехід до економічного розвитку інноваційного типу вимагає підвищення інвестиційної і інноваційної активності, реалізації конкурентних переваг вітчизняних виробництв, підтримки тих галузей національної економіки, які можуть бути носіями економічного зростання, забезпечення економічної безпеки держави на всіх рівнях суспільного життя.

Для вирішення цього завдання потрібні розробка і реалізація курсу на перетворення вітчизняної науки на діючий національний ресурс оновлення і розвитку України, зміцнення і нарощування її інтелектуального, соціально-економічного і наукового потенціалу.

Заходи по усуненню структурних диспропорцій розвитку економіки і, як наслідок, підвищення її безпеки припускають й здійснення державою комплексу заходів по створенню умов для підвищення технологічного рівня виробництва і конкурентоздатності продукції і активізації інноваційної діяльності. Основними з цих заходів є:

- створення машин і систем машин, за допомогою яких реалізуються сучасні прогресивні ресурсозберігаючі технології і забезпечуються високі якість і споживчі властивості товарів;

- упровадження світових стандартів якості продукції і захисту довкілля, для чого необхідно сформувавши програму введення техніко-економічних регламентів на продукцію, що розробляється і випускається, розробити програму використання в промисловості найважливіших стандартів, визначити порядок введення правил Європейської економічної комісії з екологічних нормативів;

- забезпечення пріоритетності державної підтримки наукомістких технологій і стимулювання виробничо - технологічних перетворень. Потрібне розроблення механізмів пайового фінансування (приватно - державне партнерство) високоефективних інноваційних проектів, підтримка і стимулювання інвесторів за рахунок надання гарантійних заставних резервів під реальні активи, розвитку лізингу унікального наукового обладнання;

- виявлення і підтримка технологій, освоєння в виробництві яких забезпечить українським підприємствам конкурентні переваги на світовому ринку за рахунок створення банку цих інноваційних проектів і єдиної національної системи обліку науково-технічних результатів з перспективних напрямів розвитку науки і технологій;

- підтримка, у тому числі державна, малого підприємництва шляхом створення політичних, правових і економічних умов для його поступального розвитку, формування якісного правового середовища, пріоритетний розвиток малих і середніх інноваційних фірм, формування інфраструктури, що забезпечує доступність для суб'єктів малого підприємництва необхідних послуг і ресурсів та ін.;

- створення міждержавних ФПГ(МФПГ) і транснаціональних ФПГ, що є найпривабливішою формою об'єднання українських і зарубіжних партнерів з коопераційними зв'язками, що склалися, а також участь в їх структурі

банківсько-фінансового капіталу, що забезпечить прискорену реалізацію експортоорієнтованих і імпортозамінних проектів, вдосконалення законодавства в цій сфері;

- реструктуризація збиткових секторів промисловості, підвищення дієвості інституту банкрутства, вирішення проблем монопрофільних міст;

- організаційно-управлінська реструктуризація, в рамках якої належить визначити правовий статус і правила правового регулювання, порядок і умови створення діяльності холдингів і інших інтегрованих структур і т.п.

У частині вдосконалення державної політики інвестування в промисловість і науково-технічну сфери економіки потрібні також:

- переорієнтація банківської системи на кредитування реального сектору економіки, поетапне зниження ставки рефінансування Національним банком України;

- перехід на міжнародну систему бухгалтерського обліку, вдосконалення методів оцінки основних фондів, амортизаційної політики, правил інвестиційних конкурсів, методів патентного захисту і охорони прав інтелектуальної власності;

- створення спеціальних економічних зон в цілях розробки і освоєння у виробництві ефективних технологій і нової конкурентоздатної вітчизняної продукції. Для цього знадобиться доопрацювання спеціального законодавства, що діє в цій царині, яке забезпечить якісну нормативну базу створення об'єктів по випуску конкурентоздатної промислової продукції і розробці високоефективних інноваційних проектів в рамках спеціальних економічних зон;

- концентрація державних інвестицій на об'єктах, що забезпечують впровадження нових технологій;

- підвищення рівня координації і якості управління інвестиціями, що реалізуються у рамках адресної інвестиційної програми і державних цільових програм, направлених на підвищення конкурентоспроможності галузей вітчизняної промисловості, забезпечення моніторингу обмеженого

числа найбільших будівництв і інвестиційних програм і проектів державної значущості в промисловості і науці;

- удосконалення податкового законодавства і механізмів його застосування в цілях створення вигідних умов для розвитку високотехнологічних напрямів;

- оновлення нормативної бази витрачання бюджетних коштів. Причому у Бюджетному кодексі України слід передбачити враховування потреби в маневрі ресурсами і гнучкому поєднанні бюджетних і позабюджетних джерел, з яких фінансуються установи науково-освітньої сфери.

Таким чином, перехід української економіки на інноваційний шлях розвитку, ліквідація структурних диспропорцій в галузях економіки, підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності вітчизняної продукції вимагають докорінної ревізії наявних нормативно – правових актів, що забезпечують цю сферу. Саме створення якісної та ефективної системи правового регулювання інноваційної сфери дозволить належним чином забезпечити й суттєво підвищити стан економічної безпеки держави в цілому. Реалізація цих завдань, у першу чергу, пов'язується із стратегічно важливими галузями економіки держави, які потрібно реформувати за допомогою досягнень фундаментальної і прикладної науки.